

Asia: VN/18083/2024

Lausuntopyyntö SLAPP-direktiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Ihmisoikeuskeskus kiittää pyynnöstä lausua työryhmän mietinnöstä, joka koskee SLAPP-direktiivin (EU) 2024/1069 kansallista täytäntöönpanoa. Ihmisoikeuskeskus on osallistunut asian suulliseen kuulemiseen 4.4.2025. Keskukseen kirjallinen lausunto keskittyy asian jatkovalmisteluun siltä osin kuin se koskee 1, 2 ja 5 artiklan sisältämiä rajoja lain soveltamisalaan ja 19 artiklan 1 kohdan mukaista tiedottamista.

SLAPP-direktiivin 1, 2 ja 5 artikla: soveltamisala

Direktiivin 1 ja 2 artiklan mukaan direktiiviä sovelletaan siviili- tai kauppaoikeudellisiin riita-asioihin, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, mukaan lukien menettelyt, jotka koskevat välitoimia, turvaamistoimia ja vastatoimia, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Direktiivin 5 artiklassa määritellään, mitä tarkoitetaan asioilla, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Soveltamisalaa on mahdollista laajentaa kansallisessa täytäntöönpanossa sisältämään myös rikosasiat ja riita-asiat, joilla ei ole rajat ylittäviä vaikutuksia vaan keskittyvät vain kansallisten rajojen sisäpuolelle.

Työryhmän mietinnössä todetaan, että ”Direktiivin soveltamisalaan kuuluvia SLAPP-kanteita ei ole tiettävästi nostettu Suomessa. Puhtaasti kansallisia SLAPP-kanteita ei ole tilastoitu, mutta tiedossa ei ole, että nekään olisivat Suomessa käytännössä kovin suuri ongelma”. Tämän perusteella työryhmä

ei näe tarvetta soveltamisalan laajentamiseen rikosasioihin tai riita-asioihin, joilla ei ole rajat ylittäviä vaikutuksia. SLAPP-kanteiden määrä on kuitenkin noussut vuosi vuodelta Euroopan maissa (esim. A 2024 Report on SLAPPs in Europe: Mapping Trends and Cases). Ilmiö saattaa yleistyä tulevaisuudessa myös Suomessa, minkä vuoksi direktiivin kansallinen toimeenpano ei voi perustua vain nykytilanteen arviointiin ja oletukseen tilanteen säilymisestä ennallaan. Ihmisoikeuskeskus kehottaa direktiivin kansallisessa jatkovalmistelussa arvioimaan uudelleen soveltamisalan rajoituksia niin, että SLAPP-kanteiden uhrit saavat mahdollisimman vahvan suojan myös Suomen rajojen sisällä nousevissa asioissa.

SLAPP-direktiivin 19 artikla 1 kohta: tiedottaminen

SLAPP-direktiivin sisältöä ja direktiivistä johtuvia muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön arvioidessa työryhmä on käsitellyt mietinnössään 19 artiklaa, joka koskee tiedottamista ja avoimuutta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että direktiivin 6 artiklassa tarkoitetut julkiseen keskusteluun osallistuvat luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt saavat tarpeen mukaan tietoja käytettävissä olevista menettelytakeista ja oikeussuojakeinoista sekä olemassa olevista tukitoimenpiteistä, kuten oikeusavusta ja taloudellisesta ja psykologisesta tuesta, jos sellaisia on saatavilla. Tarkoitettuihin tietoihin on sisällyttävä kaikki saatavilla olevat tiedot valistuskampanjoista, tarvittaessa sellaisista, joita toteutetaan yhteistyössä asiaankuuluvien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Tiedot on asetettava saataville yhteen paikkaan helppokäyttöisessä muodossa asianmukaisen kanavan, kuten tietopalvelukeskuksen, olemassa olevan yhteyspisteen tai sähköisen palveluväylän, myös Euroopan oikeusportaalien, kautta. Mietinnössä todetaan, että käytännössä tarkoituksenmukaisin tapa on internet-sivu tai -sivusto, jolle kootaan artiklassa tarkoitetut tiedot.

Työryhmä arvioi, että tehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei ole tarkoituksenmukaista. Mietinnön mukaan kyseinen tehtävä on varsin rajallinen, eikä uuden viranomaisen perustamista sitä varten voida pitää tarpeellisenä. Nykyisistä viranomaisista kysymykseen voisivat tulla oikeusministeriö, Tuomioistuinvirasto, Oikeuspalveluvirasto tai Ihmisoikeuskeskus.

Ihmisoikeuskeskus on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka arvioi ja päättää itsenäisesti ne toimet, joihin se katsoo tarpeelliseksi ryhtyä laissa määriteltyjen tehtäviensä toteuttamiseksi. Ihmisoikeuskeskus kehittää toimintaansa jatkuvasti niin, että se vastaa ajankohtaisia tarpeita ja edistää parhaalla tavalla perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sen käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Nykyiset resurssit eivät mahdollista uusien tehtävien hoitamista, ja lisäksi keskuksen budjettiin kohdistuu leikkauksia tulevana vuosina kasvavasti. Ihmisoikeuskeskus on kuitenkin valmis arvioimaan kyseisen tiedotustehtävän soveltuvuutta sen toimintaan, jos tehtävän hoitamista varten osoitetaan riittävät resurssit.

Ihmisoikeuskeskus haluaa lisäksi korostaa, että vaikka mietinnössä kyseinen tiedotustehtävä on arvioitu rajalliseksi, on sen järjestämiseen ja ajantasaiseen hoitamiseen kohdistettava asianmukaiset resurssit toteuttavasta tahosta riippumatta. Kyse on mahdollisten SLAPP-kanteiden uhrien kannalta merkittävästä asiasta, etenkin kun heiltä vaaditaan haavoittuvassa tilanteessa varsin paljon tietämystä ja aktiivisuutta, jotta pääsy direktiivin turvaamiin oikeuksiin toteutuu.

SLAPP-kanteiden torjumiseksi olennaista on myös varmistaa erilaisten tukitoimien saatavuus ja ilmiön tunnistaminen esimerkiksi sisällyttämällä se keskeisten viranomaisten koulutukseen.

Jarna Petman

Susan Villa

Ihmisoikeuskeskuksen johtaja

asiantuntija

Villa Susan
Ihmisoikeuskeskus